

INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING ISHLATILISHI

Otaboyeva Nodira Baxtiyor qizi

*Toshkent shahar Olmazor tumani
134-maktab ona tili va adabiyot
o'qituvchisi*

Oliy o'quv yurtlarining tilshunoslik bo'limlarida talabalariga chet tillarini o'rgatishda ikkita asosiy maqsad mavjud: fonetik, grammatik va leksik jihatdan to'g'ri nutqni shakllantirish va rivojlantirish hamda chet tillari madaniyatini qabul qilish. Shunday qilib, chet tilini o'rganish jarayoni nafaqat pragmatik, balki ma'naviy ham bo'lishi kerak. Ikkinchisi bilan tanishishning samarali usuli - bu o'rganilayotgan tilda odamlar uchun ijtimoiy tajriba, urf-odatlar, xulq-atvor usullarini aks ettiruvchi frazeologik birliklar, idiomatik iboralar, maqol va matallardan foydalanishdir.

Ingliz va o'zbek maqollari tizimlari haqida gap ketganda ularning mohiyati bir-biridan ajralib turishi aniq bo'ladi, chunki ular turli xil tarixiy, ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarda rivojlangan. Va bu maqollarning qiyosiy-kognitiv tahlil qilish da ham bir qancha nazariyalarga e'tibor berishimiz, ularni o'rganib chiqishimiz lozim bo'ladi.

Maqol (lotincha "proverbium" dan - maqol) xalqqa ma'lum, takrorlanib va aniq aytilgan to'liq so'z bilan aytilgan so'z; ular aqlni yoki odamlarning amaliy tajribasiga asoslangan holda haqiqatni ifoda etadilar. Taniqli tilshunos V. Mayder o'z kitobida maqolga quyidagicha ta'rif beradi: «Maqol - bu xalqning hikmat, haqiqat, axloq va ananaviy qarashlarini metafora, sobit va esda qolarli shaklda o'z ichiga olgan qisqa, umuman ma'lum jumla. avloddan avlodga o'tib kelmoqda »[1, 2]. Ta'rifdan ko'rinib turibdiki, maqollar odatda metafora asosida va majoziy ma'noga ega. Maqol tushunchasi uchun bir qancha olimlar ko'plab ta'riflarni berishgan bo'lsa-da, Miderning ta'riflari ular orasida eng yaxshi ta'rif deb hisoblanadi. Maqol tilning oddiy birligi emasligi sababli, bu hikmatli so'zlar yoki odamlar yoki millatning an'anaviy fikrlari bilan metafora ma'nosini beradigan tayyor jumla. Bundan tashqari, ular qisqa vaqt ichida nafaqat shaxs tomonidan yaratilgan. Maqol uzoq vaqt davomida xalq so'zlari sifatida aniq millat mahsulidir.

Ular yillar va asrlar davomida inson hayotining odatiy vaziyatlari ramkalari yoki modellari sifatida qoldirilgan. Ch. C. Doyl ularni minimal xalq she'rlari sifatida tekshirishni taklif qiladi [1] adabiyotda, chunki ular dialoglarni jonlantiradi yoki she'riyatga yoki nasrga turli yo'llar bilan ta'sirchanlik va hissiylik beradi.

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

REPUBLICAN SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

Volume: 2 Issue: 8

Ko'rinib turibdiki, maqollarning paydo bo'lishi va shakllanishi, bundan tashqari ularni xalq tomonidan jonli suhbatga kiritish ba'zan ancha uzoq vaqt talab etadi. Ingliz va o'zbek tillari uzoq tarixga ega deb ishoniladi. Ingliz tili lotin tilidan kelib chiqqan, shuning uchun juda ko'p ingliz paremiologiya zaxiralari lotin asoslariga ega; ularning ba'zilari tarixiy shakllarga o'xshashdir, ba'zilari esa eskilariga nisbatan o'zgarishga duch kelgan. Ko'p yillar davomida boshqa tillar ham ingliz tiliga ta'sir ko'rsatgan. Natijada, ba'zi maqollar ko'pincha maqollarni ingliz tiliga tarjima qilish yo'lida ulardan olinadi. V.Mayder to'rtta asosiy manbalarni, jumladan, ingliz tilini o'z ichiga olgan to'rtta Yevropaning maqollari, ya'ni yunon va Rim antikasi, Injil, O'rta asr lotin tili tarjimalarini taqdim etadi [1].

O'zbek tili ham uzoq zamonlarga ega. To'g'ri, bu tilga yaqinda "o'zbek tili" nomi berilgan, ammo bu til taxminan X-XI asrlardan beri mavjud. Ko'plab maqollar, matallar va aforizmlar o'zbek madaniyatining ulkan boyligi hisoblanadi. Asosiy manbalar quyidagicha tasniflanishi mumkin: diniy manbalardan olingan ba'zi belgilar va olingan tarjimalar (asosan arab, tojik, fors va rus tillaridan). Bundan tashqari, ommaviy axborot vositalari (televizor, radio yoki ijtimoiy tarmoqlar) tomonidan yaratilgan maqollardan, filmlar va qo'shiqlarning ifodalaridan va hatto barcha tillarda, shu jumladan ingliz va o'zbek tillarida reklama shiorlaridan kelib chiqadigan ba'zi maqollar mavjud. Biroq, ular yangi maqollar bo'lishlari yoki shakllanishi uchun biroz vaqt kerak. Maqollar ingliz va o'zbek tillarining juda ko'p qismlarini tashkil etadi. Ular bir-biridan semantik, strukturaviy, stilistik va hatto pragmatik jihatdan farq qiladi. Maqollar millat madaniyatining ko'plab kamchiliklarini qamrab oladi. Maqollar mavjud bo'lgan til madaniyatini tavsiflash, aniqlash va ifodalashga xizmat qiladi. Tilning paremiologik fondida milliy tushunchalar, narsalar, hissiyotlar, urf-odatlar, taniqli ajdodlar, hatto joy nomlari - madaniy nuqtalarni ko'rish mumkin. Ikkala tilda maqollar xilma-xil bo'lib, ular orasida sinonimik yoki antonimik maqollarni topish mumkin. Ammo ularning sinonimik va antonimik munosabatlari mutlaq deb hisoblanmaydi, chunki ular kontekstga qarab tanlanadi, natijada ularning ma'nolari ham ozgina o'zgarishi mumkin. Shu sababli, maqolni tegishli joyda qo'llash nutqni ravon va ravon qiladi. Chunki yuqorida aytib o'tganimizdek, maqollarda nutqda tez-tez ishlatiladi va ular vaqt, joy, holat va boshqa amaliy omillarga qarab tanlanadi. Bundan tashqari, jamiyat va ijtimoiy jarayonlar maqollarning ishlatilishi, mazmunan ifodalanishi va boshqa xususiyatlariga bevosita ta'sir qiladi.

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

REPUBLICAN SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

Volume: 2 Issue: 8

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Юлдашева, Ш. Ш., & Уразбаева, Д. А. (2017). PROVIDE WITH DIDACTIC FACILITIES IN THE PROCESS OF TEACHING NATIVE LANGUAGE. Актуальные научные исследования в современном мире, (5-1), 140-145.
2. Eshboy, K., & Shukurlaevna, Y. S. (2023). Statistical and Semantic Parameters of Attributive Compounds-Means to Differentiate Uzbek Literary Language.
3. Norov, I. (2023). O'QITISHNING ZAMONAVIY USULLARDA YONDASHUV. Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения, 1(6), 39-43.
4. Norov, I., & Xaytbayev, O. (2023). TIL TA'LIMIGA ZAMONAVIY YONDASHUV. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(9), 65-72.